Opstand i Frankrig

Mikkel Bolt

Joseph Confavreux (red.): *Le fond de l'air est jaune. Comprendre une révolte inédite*, Seuil, 2019

Siden slutningen af af november 2018 har Frankrig været scene for omfattende protester, der stiller helt grundlæggende spørgsmål til det politisk-økonomiske system i landet. Og der er ikke noget, der for alvor tyder på, at protesterne ikke fortsætter. Staten og Macron-regeringen gør, hvad de kan for at forhindre protesterne. Der er skruet helt op for antioprørsregimet – 12 mennesker har mistet livet i kampe med politiet, mere end 1800 demonstranter er blevet såret, heraf omkring 100 alvorligt, og det er nu forbudt at demonstrere i bestemte områder i Paris, Toulose, Nice og Bordeaux og i 12 andre byer. Samtidig har Macron været tvunget til at iscenesætte en storstilet debatrække rundt omkring i Frankrig, hvor han har konverseret med udvalgte borgmestre, unge og intellektuelle. De timelange debatter, der har været vist live på fransk tv, synes dog ikke at have virket, men blot bekræftet billedet af politik som et skuespil. Protesterne fortsætter.

Begivenhederne i Frankrig fylder bemærkelsesværdigt lidt i danske og norske medier, som foretrækker at dække Brexit eller Trump-Mueller-sagen. Der er ellers nok at interessere sig for i 'de gule veste'. Vi har at gøre med en 4 måneder lang opstand i en af de største økonomier i Europa. En opstand som det politiske system og Macron-regeringen synes ude af stand til at håndtere og komme med et godt svar på. Macron der ellers af mange kommentatorer i Danmark og Norge blev anset for at være løsningen på den langsomme udhuling af de vesteuropæiske nationaldemokratier. Hér var endelig en politiker, der kunne tage kampen op med højre-populister som Trump og Orban. Den fart, hvormed Macron er brændt ud, vidner om, hvor dyb en krise nationaldemokratierne i Europa er i. 30 års neoliberal politik har ikke blot tæret på efterkrigstidens planlægningsstat og gradvis udhulet velfærdssystemet, men har også skjult en bagvedliggende udvikling, der blev synlig med finanskrisen, nemlig den at de avancerede økonomier har oplevet faldende profitrater siden begyndelsen af 1970'erne.

Macron kan ikke løse krisen, fordi der ikke er et 'politisk' svar på protesterne. Tv-debatter og lovændringer gør ingen forskel. Der er nemlig aldrig et politisk svar på en revolte, da denne afbryder historien og tvinger staten til at knuse protesterne, rulle tanksene frem. Det ved Macron godt, og han gør nu alt for at kriminalisere opstanden og håber billederne af brændende biler vil fremmedgøre resten af befolkningen, således at de tager afstand fra protesterne og accepterer en endnu mere autoritær og undertrykkende stat. Men de bagvedliggende socio-økonomiske årsager forsvinder ikke af den grund. Frankrig er et dybt splittet samfund, og afgrunden mellem det politiske system og gaden synes blot at vokse.

Den franske journalist Joseph Confavreux har samlet en række tekster om de gule veste i antologien *Le fond de l'air est jaune*. Bogen indeholder 15 tekster. Der er bidrag af blandt andre filosoffen Étienne Balibar, økonomen Thomas Piketty og historikere som Pierre Rosanvallon og Sophie Wahnich. De fleste bidrag forstår de gule veste som et udtryk for et krav om social retfærdighed. Macrons forslåede afgiftsforhøjelse på benzin blev i den sammenhæng dråben, der fik bægeret til at flyde over og afslørede Macron som de riges politiker, der lader befolkningen betale for skattelettelser og pro-arbejdsgiver arbejdsmarkedsreformer med henvisning til klimakrisen. Antologiens tekster er således alle 'for' protesterne og læser dem som et udtryk for en legitim kritik af en voksende ulighed og en autonomisering af nationaldemokratiet, der har opløst sig i bankerne og erhvervslivet. Andre stemmer på den franske 'venstrefløj' forholder sig afvisende over for de gule veste. Den gamle maoist Alain Badiou ser eksempelvis protesterne som reaktionære. De gamle skillelinjer fra maj '68 synes at dukke op igen, på den ene side de der er for opstanden og forstår den som en genkomst af klassekamp, på den anden side de der afviser protesterne og anklager dem for nationalisme eller for at være reaktionære.

Det er uhyre vigtigt at være opmærksom på den komplekse klassekomposition i protesterne, udkant og storby, selvstændige, arbejdere og arbejdsløse, midaldrende, gamle og unge, men blot at affeje dem er at stille sig på systemets side og forvente reformer. Vi må i stedet forsøge at analysere protesterne i et længere historisk forløb kendetegnet ved den gradvise tømning af den politiske venstre-højre-logik og udpege det revolutionære perspektiv, der altid er tilstede i en opstand. Når først der er en opstand, er den autonom og bevæger sig diskontinuerligt i forskellige retninger: Der er et element af politisk-æstetisk skabelse i opstanden, hvor et revolutionært fællesskab konstituerer sig selv. Der er ikke tvivl om, at der er en nationalistisk

fristelse i protesterne – som Walter Benjamin beskrev det i 1930'erne, er der ingen på forhånd givne identiteter i dialektikken mellem masse og klasse eller proletariat – men det vil være en fejl at reducere dem til en art gadens højrepopulisme og dermed overse den revolutionære fortætning, der finder sted i opstanden, hvor solidaritet opløser subjekt og objekt. Som det fremgår af de mange fotografier i bogen af graffiti og plakater er en stor del af protesternes retorik vrængende antikapitalisme og sort statskritik og ikke nationalisme.

Det er nok snarere endnu engang staten, der repræsenterer den nationalistiske position. Macrons antioprørsstrategi går hånd i hånd med EU's hårdhændede migrationspolitik, der vil sortere i migrantarbejdskraften og holde den voksende masse af klimamigranter ude af Europa. Vi kan allerede se, hvordan klimakrisen forsøges brugt som løftestang til såvel mere autoritær stat som til mere frihjul for erhvervslivet. Staten skal holde migranterne ude og håndtere et klima, der ikke lader sig kontrollere, samtidigt friholdes markedet for indgreb, og befolkningen får brændstofafgifter oven i købet. Det er det, de gule veste afviser. Det er perspektivet. En samtidig kritik af staten og markedet, men prøvende og stammende, da der ikke er noget overleveret revolutionært sprog til rådighed. Efter mere end 4 årtiers intens antirevolutionær propaganda – hvad Mark Fisher kalder 'kapitalistisk realisme' – må den systemkritiske position nødvendigvis være sammensat og tvetydig, mens den bliver reformuleret.

Mikkel Bolt er lektor på Institut for Kunst- og Kulturvidenskab, Københavns Universitet og har senest udgivet *Hegel after Occupy* (Sternberg, 2018) og *Avantgardemanifester* (2019).